

NEJRADŠÍ MÁM JEŽÍŠE

Zvonířka od Svatého Víta JANA HAJDÚKOVÁ o tom, jak je zvonění dobré na záda a proč letos na Velikonoce nejslavnější zvon Zikmund nezazní.

Text: Vladan Šír
Foto: Michal Sváček

Poslední neděli před Velikonoce mi minutu před polednem odstartovala sólo na zvon Josef. Přesně ve 12.00 se k ní přidali další zvoníci a zvonířky, kteří rozhoupali zbývající tři zvony v jižní věži svatovítského chrámu: největšího Václava, Jana Křtitele a Dominika.

Šestadvacetiletá Jana Hajdúková, absolventka demografie na pražské Vysoké škole ekonomické, zvoní teprve něco málo přes tři roky. V civilním životě pracuje v obchodním řetězci Tesco jako manažerka plánování zásob a vedle rozeznívání zvonů na Hradě také trénuje gymnastiku v Sokole.

Teď o Velikonocích si vy zvoníci a zvonířky odpočínáte, že?

Ano, protože zvony nám odletí do Říma. Jinak pravidelně zvoníme každou neděli, k tomu navíc ještě mimořádná zvonění, takže jediná pauza je tahle – od Zeleného čtvrtka do Bílé soboty.

Na Zelený čtvrtek se ještě zvoní?

Zvoní se dopoledne při eucharistické slavnosti Missa chrismatis a před večerní liturgií a na samém jejím začátku na památku Večeře Páně.

Kdy se potom zvoní poprvé?

Až v sobotu večer při velikonoční vigílii, kdy je to spojené s vnášením světla do katedrály. Je to opravdu už za tmy, protože před katedrálou se po půl deváté večer z hořícího ohně zapálí velikonoční svíce, paškál, který se poté nese dovnitř. Zvonění proběhne zhruba za další hodinu při chvalozpěvu Gloria.

Jak dlouho trvá to první zvonění poté, co se zvony vrátí z Říma?

Po kněžově zvolání „Sláva na výsostech Bohu“ se rozezní asi na tři minuty všechny zvony katedrály, jejich „duše“ se tak symbolicky vrací z Říma.

Běžné nedělní zvonění trvá patnáct minut, je to tak?

Ráno trvá patnáct minut, v poledne šestnáct, protože se začíná za minutu dvanáct a končí se ve čtvrt. Při mimořádných událostech ale bývá zvonění delší. Například kolem svatojanských slavností, když jde průvod z Hradu na Karlův most. V tom případě dopředu nevíme, jak dlouho budeme zvonit, protože čekáme, než průvod dojde „do cíle“. Dlouhé bylo také zvonění za pana Havla.

To bylo v den jeho pohřbu?

Ano, v den pohřbu. Tenkrát se čekalo, než všichni státníci dojdou do katedrály. A zvonilo se i na Zikmunda, to si prý všichni zvoníci hodně prověřili fyzickou kondici. Tenkrát jsem

» Sice to vypadá, že je ke zvonění potřeba hlavně síla, což jsem si dřív myslela taky, ale záleží hodně na cviku, švihu, je dobré znát daný zvon a vědět, jak reaguje. «

u toho nebyla, ale stačilo mi to z vyprávění. Půl hodiny se zvonilo určitě. Já takový „rekord“ ještě nemám.

Máte z těch čtyř zvonů, na které se v poledne zvoní, přidělený nějaký konkrétní?

Není to tak, že by každý měl svůj pevně daný zvon nebo pevně dané lano, ale každý má samozřejmě oblíbenější zvony nebo ty, u kterých se střídá častěji. Dneska jsem se třeba vystřídala u dvou: Josefa a Dominika.

Na největšího Václava už jste zvonila?

Zvonila jsem už na všechny zvony, tedy i na Václava, ale mám k němu respekt, takže se mu raději vyhýbám.

A který je váš oblíbenec?

Nejradší mám Ježíše, to je ten nejmenší zvon, který zvoní jen ráno, v poledne nikoli. I když je malý, je celkem zrádný, takže ostatní se k němu moc nemají.

V čem je zrádný?

Právě tím, že je malý. Kvůli tomu je trochu nevyzpytatelný, je těžší zvolit tu správnou sílu, ale právě to mám na něm ráda.

Jak dlouho už u Svatého Víta zvoníte?

Teď je to tři roky a pár dní.

Potřebuje člověk nějakou přípravu nebo trénink?

Tohle je věc, která se špatně trénuje, učit se je možné jedině za pochodu, ale důležité je odhodlání, nadšení, cit a vytrvalost.

A svaly?

Svaly nějaké taky, ale já jich moc nemám. Důležitá je technika. Sice vypadá, že je ke zvonění potřeba hlavně síla, což jsem si dřív myslela taky, ale záleží hodně na cviku, švihu, je dobré znát daný zvon a vědět, jak reaguje. Každý je jinak veliký, každý má jiné lano a každý má jiný kmit, takže je potřeba se na každý naučit.

Jak jste se ke zvonění dostala?

Přes tátu, který zvoní už jedenáctým rokem. Dřív jsem se chodila dívat – hlavně na Vánoce a občas i mimo svátky. Před třemi lety a pár dny mi zvoníci nabídli, jestli nechci přijít pomoci. Asi usoudili, že už bych to mohla zkusit, že už mě znají dost dobře. Párkrát jsem tedy přišla, půjčili mi lano – a už mi to zůstalo.

Na kterém zvonu jste začínala?

Na Marii, to je druhý nejmenší zvon.

A jak vám to šlo?

Ze začátku úplně zoufale.

Jak se pozná, že zvon zní zoufale?

Ten zvon ani tak zoufale nezní, ale vy si u toho připadáte zoufale, protože nevíte, jaká je jeho síla. Chytnete lano – a najednou vás vytáhne nahoru, takže vám dojde, že něco asi není dobře. Ten první pocit je nezapomenutelný, ale cítíte zodpovědnost, strach a časem se to prostě musí srovnat. Když člověk začne zvonit, je v takzvaném tovaryšském stavu, který trvá dva roky. Během toho by měl vyzkoušet všechny zvony. Na každý z nich by měl zvonit celkem desetkrát. Když přijde poprvé, někdo mu zvon rozhoupe, půjčí mu lano a poradí mu: víc síly, míň síly... Pak se postupně učí a dvě poslední zvonění už by měla probíhat samostatně – to znamená, že tovaryš si ten zvon sám rozhoupe, sám celou dobu zvoní a sám ho i zastaví.

Existují nějaká pravidla nebo návod na to, jak zvonit? Jaké rady vám dávali starší zvoníci?

První věc je určitě respektovat zvony a respektovat zkušenější zvoníky. Každý rád udělí nějakou radu: „Tady pod tím zvonem si stoupni sem, dej do toho víc švihů, teď trochu víc zaber...“ Když chytíte lano poprvé, nevíte, jak na to, a snažíte se do toho dát co nejvíc síly. Je tedy dobré, když vás trochu nasměrují, trochu posunou. A vedle zvonění je důležité i to, jak zvon zastavit, protože každý reaguje jinak, je potřeba ho chytit jinak. Dneska jsem zastavovala Dominika a pěkně jsem tam litala.

Říkáte, že na síle úplně nezáleží, ale po patnácti minutách jste všichni dost zadýchaní. Rozcvičujete se nějak, nebo jdete rovnou na věc?

Jana Hajdúková (vlevo) při nedělním poledním zvonění a šéf zvoníků od Sv. Víta Tomáš Stařecký. Rukavice a špunty do uší nebo sluchátka jsou nezbytnosti.

Ne, ne, máme přece ten prvotní výstup na věž, jdeme rovnou na to. Občas si jen protáhnu bolavá záda napravit. Dřív jsem mívala trochu problémy se zády, což bylo způsobené částečně gymnastikou, ale od té doby, co chodím pravidelně zvonit, mi nic není. Nejlepší na to je zvon Zikmund, protože na ten se zvoní tak, že člověk jde do hodně hlubokého předklonu, opravdu se zvonu pokloní, a tím se krásně protáhnou celá záda.

Co vás na zvonění baví, že jste u toho zůstala?

Hodně těžko se to popisuje, je to nesrovnatelné s čímkoli jiným. V určitém smyslu vám zvonění dodá energii. Vyhovuje mi taky kolektiv, který tady máme. A navíc je neuvěřitelně hezký pocit dělat radost lidem, kteří poslouchají katedrální zvony, za kterými vidí nás a naši „práci“.

Kolik je u svatého Víta zvoníků?

Aktivních nás je třiadvacet. Je potřeba mít dostatek lidí, protože ne každou neděli to všem vyjde, občas máte také jiný program. Aby nás bylo rozumně a abychom všechno v neděli ráno obsáhli, je nás potřeba osm. Samozřejmě čím víc lidí, tím líp.

Kolik je z toho žen?

Dneska jsme zvonily čtyři a celkově je zvonířek jedenáct.

Jak dlouho ještě budete zvonit?

Doufám, že dlouho, pokud mi v tom nic nebude bránit. Hranicí je, jestli člověk vůbec vyjde těch 197 schodů do věže. Jednomu kolegovi nedávno bylo jednasedmdesát, a to se zvoněním začal ještě později než já. Je to ale velký sportovec a běžec. Většina zvoníků a zvonířek je obecně ve velmi dobré fyzické kondici.

Stává se, že při zvonění pukne zvonu srdce, nebo je to jen pověra?

Stává se to, naposledy v roce 2002 zvonu Zikmund. Znáám to jen z vyprávění, ale prý se ozvala taková zvláštní rána – Zikmund je opravdu veliký a dává hluboké, uctivé rány, jenže najednou se ozval podivný zvuk, srdce se někde nad půlkou rozlomilo a proletělo skrz podlahu.

To nevěští nic dobrého, že?

Právě u Zikmunda to nevěští nic dobrého. Říká se, že pokud se s ním něco stane, bude na tom národ špatně. Ale berte to s rezervou, lidé mají rádi legendy...

Na Zikmunda jste zvonila?

Párkrát mi ho půjčili. Je to mimořádná událost, rozeznává se jen o Vánocích, o Velikonocích, případně o dalších velkých svátcích.

ZVONY KATEDRÁLY SV. VÍTA

Zikmund

Pochází z roku 1549, váží zhruba 16 500 kg a srdce má hmotnost 380 kg. Nachází se v dolní zvonici jižní věže chrámu sv. Víta, ke které vede 97 schodů. Je to největší zvon v Česku.

Václav

Odlit byl v roce 1542 a váží 4480 kg. Je to největší zvon v horní zvonici chrámu, ke které vede 197 schodů.

Jan Křtitel

Ulit byl v roce 1546 a má hmotnost 3640 kg.

Josef

Je z roku 1602 a váží 350 kg.

Dominik

Pochází z roku 2012 a má hmotnost 963 kg.

Marie

Byla odlita v roce 2012 a váží 187 kg.

Ježíš

Nejmenší zvon svatovítské zvonice pochází z roku 2012 a má hmotnost 96 kg.

ZVONÍCI A ZVONÍŘKY OD SV. VÍTA

Počet zvoníků: 12

Počet zvonířek: 11

Deset služebně nejstarších zvoníků má dohromady za sebou přes 160 let činné služby, všichni pak 290 let. Šest zvoníků zvoní v katedrále přes 30 let, další 27, dva 18. Průměrná doba zvonické služby je přes 13 let.

PRŮBĚH NEDELNÍHO POLEDNÍHO ZVONĚNÍ

11.59 – sólové minutové zvonění zvonu Josef

12.00 – zvony Dominik, Jan Křtitel a Václav začínají všechny najednou a do 12.12 zvoní společně se zvonem Josef

12.12 – končí zvon Josef

12.13 – končí zvon Dominik

12.14 – končí zvon Jan Křtitel

12.15 – končí zvon Václav

Takže teď o Velikonocích se zase rozezvoní?

Letos se bohužel nerozezní, protože se po třinácti letech objevily pochybnosti o kvalitě nového srdce z roku 2002. Teď má tedy zvon Zikmund takovou malou zdravotní pauzu. Ale když zvoní, je to velká sláva a pro mě to byla čest, když mi na Velikonoce před dvěma lety

prvně nabídli, že ho vůbec můžu zvonit. To byl krásný pocit.

Jak si máme tu zdravotní pauzu vysvětlit? Co nám věští?

To je jenom pauza, aby nabral kondici, nic špatného v tom není.

